

ANA TEMA¹

6. Madde (ceza hukuku yönü)

Adil yargılanma güvencelerinden feragat

(Son güncelleme: 31/08/2021)

Giriş

Sözleşme'nin 6. Maddesinin ne lafzı ne de ruhu, bir kişinin, adil yargılanma güvencelerinden kendi hür iradesiyle, açıkça veya örtülü olarak feragat etmesini engellemez. Ancak eğer Sözleşme amaçları açısından etkili olacak ise davaya katılmaktan feragat, açıkça gerçekleştirilmeli ve feragatin önemiyle orantılı asgari güvencelerle desteklenmelidir. Ayrıyeten, feragat, herhangi bir önemli kamu menfaatine aykırı olmamalıdır (*Sejdovic /İtalya* [BD], 2006, § 86; *Dijkhuizen /Hollanda*, § 58).

Mevcut içtihadada dayalı ilkeler

- Mahkeme “bilerek ve anlayarak feragat” standardını benimser (*İbrahim ve Diğerleri /Birleşik Krallık* [BD], 2016, § 272).
- Bu standart uyarınca herhangi bir feragat (*Dvorski /Hırvatistan* [BD], 2015, §§ 100-102; *Simeonovi /Bulgaristan* [BD], 2017, § 115; *Pishchalnikov /Rusya*, 2009, § 77):
 - açıkça gerçekleştirilmeli;
 - önemiyle orantılı asgari güvencelerle desteklenmeli;
 - gönüllü olmalı;
 - bilinçli seçime dayanmalı;
 - anlaşılır olmalı: kişi davranışlarının ne gibi sonuçlar doğuracağını makul biçimde öngörebilmeli;
 - herhangi bir önemli kamu menfaatine aykırı olmamalıdır.
- 6. Madde kapsamındaki kimi haklar, Mahkeme içtihadınca oluşturulan feragat standartlarına kesin uymayı gerektirir. Özellikle 6 § 3. Maddede sıralanan ve adil yargılanma kavramını oluşturan temel haklardan biri olan tanığı sorgulama hakkından feragat edilmesi kesinlikle bu standartlara uygun olmalıdır (*Murtazaliyeva /Rusya* [BD], 2018, § 118).
- Benzer biçimde, avukat ile temsil edilme hakkı, Sözleşme'nin 6. Maddesi kapsamındaki adil yargılanma kavramını oluşturan bir diğer temel hak olduğu için “bilerek ve anlayarak feragat” standardının özel korumasını gerektirir. (*Dvorski /Hırvatistan* [BD], 2015, § 101). Ne var ki bu, başvuranın, avukata erişim hakkından geçerli biçimde feragat etmek için yanında avukat bulundurmaya gerek duyduğu anlamına gelmez. (*Fariz Ahmadov /Azerbaycan*, 2021, §§ 50-55).
- Bu özel koruma, özellikle aşağıdakileri içerir:
 - Sanıklar, avukata erişim hakkı dahil olmak üzere, haklarının bilincinde olmalıdırlar (*İbrahim ve Diğerleri /Birleşik Krallık* [BD], 2016, § 272);
 - Bu hakka ilişkin bilgilendirme tutuklamadan hemen sonra yapılmalıdır (*Simeonovi /Bulgaristan* [BD], 2017, § 118);

¹ Yazı İşleri Müdürlüğü tarafından hazırlanmıştır. Mahkeme'yi bağlamaz.

- Usule ilişkin güvenceler olmaksızın, “Avukat talep edilmemiştir” biçiminde önceden basılı bir ifade imzalamak suretiyle avukata erişim hakkından feragat edilmesi feragatin değeri konusunda soru uyandıracaktır (*Bozkaya /Türkiye*, 2017, § 48; karşılaştırınız *Sklyar /Rusya*, 2017, §§ 22-25);
- Daha önce yapılmış bir feragat geçerli olsa bile, başvuran, daha sonra açıkça avukata erişim talebinde bulunmuş ise, feragat artık geçerli sayılmayacaktır (*Artur Parkhomenko /Ukrayna*, 2017, § 81);
- Eğer polis başvurana kötü muamele yapmış ise feragat geçerli sayılmayacaktır (*Turbylev /Rusya*, 2015, § 96);
- Yerel mahkemeler, avukata erişim hakkından feragatin koşullarını ikna edici biçimde incelemeli ve belirlemelidir (*Türk /Türkiye*, 2017, §§ 53-54).
- Avukata erişim hakkından feragat, Mahkeme içtihadındaki “bilerek ve anlayarak feragat” standardını yerine getirdiğinde başvurana karşı yapılan cezai yargılamada genel anlamda adil yargılama yapıldığından şüphe edilmesi için herhangi bir gerekçe olmayacaktır (*Šarkienė /Litvanya* (k.k.), 2017, § 38; *Sklyar /Rusya*, 2017, § 26).
- Mahkeme aynı zamanda, ceza yargılamalarında iddia pazarlığının etkisinin, temelde usule ilişkin birtakım haklardan feragat anlamına geldiğini kaydetmiştir (*Navalnyy ve Ofitserov /Rusya*, 2016, § 100). Ancak, iddia pazarlığını kabul etme yönündeki herhangi bir karar aşağıdaki koşulları karşılamalıdır (*Natsvlshvili ve Togonidze /Gürcistan*, 2014, §§ 91-92):
 - Pazarlık, başvuranın, davanın olgularını ve hukuki sonuçlarını tam olarak idrak ettikten sonra gerçekten gönüllü bir şekilde yapılmış olmalıdır;
 - Pazarlığın içeriği ve pazarlığın taraflar arasında kabul edildiği yöntemin ne denli adil olduğu yeterli yargısal denetime tabi tutulmalıdır.
- Feragat kavramı, sanığın yokluğunda yapılan mahkemelerde de özel önem taşır. Mahkeme, bu bağlamda, kendisinin yokluğunda hüküm giymiş olan sanığın, mahkemede hazır bulunma ve kendini savunma hakkından feragat ettiği ya da mahkemeden firara niyet ettiği tespit edilmediğinde, mahkemeden, daha sonra, suçlamanın esası hakkında hem olgular hem de hukuk yönünden güncel bilgilendirme alamadığında adaletin tecelli etmediğine karar vermişti (*Sejdovic /İtalya* [BD], 2006, § 82).

Önemli örnekler

- *Dvorski /Hrvatistan* [BD], 2015 – kişinin kendi seçtiği avukata erişim hakkı ile ilgili;
- *Simeonovi /Bulgaristan* [BD], 2017 – avukata erişim hakkı ile ilgili;
- *Medenica /İsviçre*, 2001 –sanığın yokluğunda yapılan mahkemeler hakkında;
- *Natsvlshvili ve Togonidze /Gürcistan*, 2014– iddia pazarlığı hakkında.

Genel ilkelerin özeti

- Genel ilkeler: *Sejdovic /İtalya* [BD], 2006, § 86;
- Avukat hakkına dair genel ilkeler: *Dvorski /Hrvatistan* [BD], 2015, §§ 100-102; *Simeonovi /Bulgaristan* [BD], 2017, § 115;
- İddia pazarlığına dair genel ilkeler: *Navalnyy ve Ofitserov /Rusya*, 2016, § 100;
- Sanığın yokluğunda yapılan mahkemelere dair genel ilkeler: *Sanader /Hrvatistan*, 2015, §§ 72-74.

Sözleşme'nin diğer Maddeleri kapsamında feragat

Sözleşme'nin 3. Maddesi:

- [Pocasovschi ve Mihaila /Moldova Cumhuriyeti ve Rusya](#), 2018, § 61 davasında, Mahkeme, 3. Maddenin mutlak niteliğine gönderme yaparak (örneğin bkz. [Muršić /Hrvatistan](#) [BD], 2016, § 96), davalı Hükümetin, özgürlüklerinden yoksun bırakılmış ve dolayısıyla resmi makamların yetkisi altındaki başvuranların, yeterli tutukluluk koşulları altında bulundurulma haklarından geçerli biçimde feragat etmiş olduklarının düşünülebileceği yönündeki savını kabul etmedi.

Sözleşme'nin 5. Maddesi:

- Mahkeme, "demokratik bir toplumda" Sözleşme kapsamındaki özgürlük hakkının bir kişinin, sırf tutuklanmak üzere teslim olduğu için, Sözleşme'nin sağladığı korumadan mahrum kalamayacağı kadar önemli olduğuna karar verdi. Tutukluluk söz konusu kişinin rızası olsa dahi 5. Maddeyi ihlal edebilir ([De Wilde, Ooms ve Versyp /Belçika](#), 1971, § 65; [Storck /Almanya](#), 2005, § 75). Dolayısıyla Mahkeme, bir başvuranın, ev hapsinde tutulmayı kendisinin talep etmiş olmasının ve bu tedbiri emreden mahkeme kararlarına itiraz etmemesinin, 5. Madde kapsamındaki özgürlük hakkından feragat ettiği anlamına geldiğini düşünmedi ([Buzadji /Moldova Cumhuriyeti](#) [BD], 2016, §§ 106-110).

Diğer referanslar

Diğer ana temalar:

- [Avukata erişim](#)
- [Tahkim \(6. Madde medeni hukuk yönü\)](#)
- [Masumiyet karinesi](#)

Basın bildirileri:

- Polis tarafından tutuklanma ve avukat yardımı [İNG](#) / [FRA](#)

ÖNEMLİ İÇTİHAT REFERANSLARI

Önde gelen davalar:

- *Sejdovic /İtalya* [BD], no. 56581/00, § 86, AHİM 2006-II;
- *Murtazaliyeva /Rusya* [BD], no. 36658/05, § 118, 18 Aralık 2018.

6. Madde kapsamındaki diğer davalar:

- *Pishchalnikov /Rusya* , no. 7025/04, § 77, 24 Eylül 2009;
- *Natsvlishvili ve Togonidze /Gürcistan*, no. 9043/05, §§ 91-92, AHİM 2014 (özetler);
- *Sanader /Hırvatistan*, no. 66408/12, 12 Şubat 2015;
- *Turbylev /Rusya* , no. 4722/09, 6 Ekim 2015;
- *Dvorski /Hırvatistan* [BD], no. 25703/11, §§ 100-102, AHİM 2015;
- *Navalnyy ve Ofitserov /Rusya* , no. 46632/13 ve 28671/14, 23 Şubat 2016;
- *Ibrahim ve Diğerleri /Birleşik Krallık* [BD], no. 50541/08 ve diğer 3'ü, § 272, 13 Eylül 2016;
- *Artur Parkhomenko /Ukrayna*, no. 40464/05, 16 Şubat 2017;
- *Simeonovi /Bulgaristan* [BD], no. 21980/04, § 115, 12 Mayıs 2017;
- *Šarkienė /Litvanya* (k.k.), no. 51760/10, 27 Haziran 2017;
- *Sklyar /Rusya* , no. 45498/11, §§ 22-26, 18 Temmuz 2017;
- *Bozkaya /Türkiye*, no. 46661/09, § 48, 5 Eylül 2017;
- *Türk /Türkiye* , no. 22744/07, 5 Eylül 2017;
- *Fariz Ahmadov /Azerbaycan*, no. 40321/07, 14 Ocak 2021;
- *Dijkhuizen /Hollanda*, no. 61591/16, 8 Haziran 2021.

Diğer maddeler kapsamında feragat:

3. Madde:

- *Pocasovschi ve Mihaila /Moldova Cumhuriyeti ve Rusya*, no. 1089/09, § 61, 29 Mayıs 2018.

5. Madde:

- *De Wilde, Ooms ve Versyp /Belçika*, 18 Haziran 1971, § 65, Seri A no. 12;
- *Storck /Almanya*, no. 61603/00, § 75, AHİM 2005-V;
- *Buzadji /Moldova Cumhuriyeti* [BD], no. 23755/07, §§ 106-110, 5 Temmuz 2016.